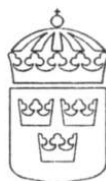

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 1990/91:AU16

Arbetslivsforskningens organisation m.m.

1990/91
AU16

Sammanfattning

I betänkandet behandlas proposition 1990/91:69 om arbetslivsforskningens organisation m.m. samt åtta med anledning av propositionen väckta motioner. Regeringens förslag till omorganisation innebär att arbetslivscentrum ombildas till ett renodlat forskningsinstitut. Vidare föreslås att arbetsmiljöfonden får ett vidgat ansvar och tillförs ett vetenskapligt råd samt att användningsområdet för de särskilda s.k. MBL-medlen utvidgas.

Utskottet tillstyrker förslagen i propositionen och avstyrker samtliga motioner.

Yrkanden i motionerna följs upp i reservationer från moderata samlingspartiet, folkpartiet och centerpartiet.

Propositionen

I proposition 1990/91:69 har regeringen (arbetsmarknadsdepartementet) — efter föredragning av statsrådet Mona Sahlin — föreslagit

1. att riksdagen godkänner och tar del av vad som anförts i propositionen om arbetsmiljöfonden,
2. att riksdagen godkänner vad som anförts i propositionen om omorganisation av arbetslivscentrum,
3. att riksdagen godkänner vad som anförts i propositionen om de s.k. MBL-medlen.

Motionerna

1990/91:A8 av Anna Horn af Rantzien och Lars Norberg (mp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att arbetslivsforskningens vetenskapliga råd bör lägga särskild vikt vid att den tvärvetenskapliga forskningen får en stark ställning,

2. att riksdagen beslutar att de båda forskningsorganen knyts till universitet och högskolor, med särskilt projektanställda forskare.

1990/91:A9 av Börje Hörnlund m.fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen avslår proposition 1990/91:69 såvitt avser arbetslivsforskningens organisation,

2. att riksdagen hos regeringen hemställer om en total översyn av forskningsorganisationen på arbetsmiljöområdet med direktiv att lägga förslag om en förändrad organisation enligt de riktlinjer som förordas i motionen,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om arbetslivscentrums roll och vikten av att forskningen om kvinnors arbetsmiljö inte eftersätts.

1990/91:A10 av Stig Gustafsson m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om forskningsinriktning och ram för verksamheten vid arbetslivscentrum.

1990/91:A11 av Sonja Rembo m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen avslår regeringens förslag angående omorganisation av arbetslivscentrum,

2. att riksdagen beslutar att avveckla arbetslivscentrum i enlighet med vad som anförts i motionen,

3. att riksdagen avslår regeringens förslag angående de s.k. MBL-medlen,

4. att riksdagen beslutar att arbetsmiljöfondens finansiering av information kring medbestämmandelagen skall upphöra i enlighet med vad som anförts i motionen.

1990/91:A12 av Maggi Mikaelsson och Karl-Erik Persson (v) vari yrkas att riksdagen avslår förslaget till omorganisation av arbetslivscentrum enligt nuvarande uppläggning.

1990/91:A13 av Maj-Inger Klingvall m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kvinnoforskningen och bibliotekets ställning i den framtida organisationen av arbetslivscentrum.

1990/91:A14 av Barbro Westerholm (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om överföring av resurserna för kvinnoforskningen vid arbetslivscentrum till universitet och högskolor.

1990/91:A15 av Elver Jonsson m.fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen avslår regeringens förslag angående omorganisation av arbetslivscentrum,

2. att riksdagen beslutar inordna arbetslivscentrum i universitet/högskolor i enlighet med vad i motionen anförts,

3. att riksdagen avslår regeringens förslag angående de s.k. MBL-medlen,

4. att riksdagen beslutar att arbetsmiljöfondens finansiering av information kring medbestämmandelagen skall upphöra och medlen i stället tillföras statsbudgeten i enlighet med vad i motionen anförts.

1990/91:AU16

Utskottet

Inledning

Arbetslivsforskningen som är inriktad främst på forskning kring fysisk arbetsmiljö, ergonomi, arbetsorganisation, arbetstider och medbestämmande i arbetslivet har successivt vuxit fram sedan 1940-talet. En kraftig utbyggnad av arbetslivsforskningen skedde under 1960- och 1970-talen.

År 1966 inrättades arbetsmedicinska institutet som år 1987 ombildades till arbetsmiljöinstitutet. Institutet har till uppgift att bedriva och främja forskning, utbildning och dokumentation inom arbetsmiljöområdet i syfte att förbättra arbetsmiljön. År 1972 tillkom arbetarskyddsfonden — år 1986 ombildad till arbetsmiljöfonden — med uppgift att stödja forskning inom hela arbetslivsområdet samt frågor om medbestämmande och jämställdhet. Arbetslivscentrum som inrättades år 1976 skall bedriva och främja forskning om medbestämmande- och inflytande-frågor samt med dessa sammanhängande frågor om arbetsorganisation. Den arbetslivsforskning som bedrivs vid arbetsmiljöinstitutet och arbetslivscentrum finansieras dels via arbetsmiljöfonden genom en särskild arbetarskyddsavgift enligt lagen (1981:691) om socialavgifter, dels över statsbudgeten. Ytterligare organ som stöder arbetslivsforskning är bl.a. styrelsen för teknisk utveckling, byggforskningsrådet samt skogs- och jordbrukets forskningsråd. Arbetsvetenskaplig forskning bedrivs även inom universitet och högskolor, yrkesmedicinska kliniker m.fl. organ.

I propositionen föreslår föredragande statsrådet — arbetsmarknadsministern — en rad åtgärder för att få till stånd en bättre samordning och organisation inom arbetslivsforskningen.

Förslagen sammanfattas i propositionen enligt följande:

- arbetsmiljöfonden får ett ansvar att följa svensk arbetslivsforskning och tillförs ett vetenskapligt råd,
- arbetslivscentrum omorganiseras till ett renodlat forskningsinstitut,
- användningsområdet för de s.k. MBL-medlen utvidgas,
- informationsverksamheten inom arbetslivsområdet granskas.

Arbetsmiljöfonden

Arbetsmiljöfonden svarar för huvudparten av finansieringen av arbetslivsforskningen. Fondens intäkter uppgick budgetåret 1989/90 till 707 milj.kr.

Drygt hälften av fondens medel fördelas efter beslut av regeringen till bl.a. utbildning och information beträffande medbestämmandela-

gen, verksamheten med regionala skyddsombud samt till delfinansiering av arbetsmiljöinstitutets verksamhet. För stöd till forskning och utveckling disponerade fonden budgetåret 1989/90 ca 260 milj.kr.

Arbetsmarknadsministern understryker att arbetsmiljöfonden i sin egenskap av huvudfinansiär har en central roll i arbetslivsforskningens utveckling. Hon föreslår därför att fonden får ett ansvar att följa och hålla sig informerad om svensk arbetslivsforskning. Detta gäller, säger hon, såväl dess kvantitativa och kvalitativa utveckling som samspelet mellan forskningen vid särskilda institut och forskningen vid universitet och högskolor. Fonden skall dock inte ha ett överordnat prioriteringsansvar i förhållande till andra forskningsorgan. Fonden bör i sin verksamhet även stimulera till ett ökat samarbete mellan berörda institutioner och högskolor.

I propositionen aktualiseras även arbetsmiljöfondens ansvar för att forskningen uppfyller krav på kvalitet och relevans.

Fonden bör vidare ha ansvar för att följa upp och utvärdera användningen av de medel som fonden beslutar om. Det är därför enligt propositionen viktigt att system för fortlöpande utvärderingar av större satsningar vidareutvecklas inom fonden.

Det är enligt utskottets mening tillfredsställande att arbetsmiljöfondens ansvar för arbetslivsforskningen nu markeras och preciseras. Utskottet vill understryka vikten av att fonden stimulerar till ett ökat samarbete mellan institutioner på arbetslivsforskningsområdet och högskolor.

Arbetsmarknadsministern tar även upp fondstyrelsens uppgifter och ansvar. Hon framhåller att styrelsen bör lägga ökad vikt vid strategiska frågor samt vid planering och prioritering av fondens verksamhet i stort.

Enligt arbetsmarknadsministerns bedömning kan fonden behöva vetenskapligt stöd i sina övergripande och strategiska bedömningar. Ett vetenskapligt råd bör därför inrättas vid fonden med uppgift att medverka i och ge stöd i övergripande forsknings- och kvalitetsfrågor. Rådet skall bl.a. lägga upp riktlinjer för den vetenskapliga beredningsprocessen, bidra med underlag och synpunkter för långsiktig och kompetensuppbyggande forskning samt förstärka samarbetet med forskningsinstitutioner inom och utom landet. Rådet skall dock inte vara en del av berednings- och beslutsprocessen inom fonden.

Med hänvisning till det anförda tillstyrker utskottet regeringens förslag om arbetsmiljöfonden.

I motion A8 föreslår Anna Horn af Rantzen och Lars Norberg (båda mp) att riksdagen skall uttala sig för att det vetenskapliga rådet skall lägga särskild vikt vid att den tvärvetenskapliga forskningen får en stark ställning. Motionärerna anser att tvärvetenskaplig forskning är viktig eftersom arbetsmiljöproblemen både rör arbetsmiljön och psykosociala problem.

Utskottet vill erinra om att arbetsmiljöfonden ger stöd till tvärvetenskapliga forskningsprojekt, bl.a. programmet Människa-Datateknik-Arbeitsliv och programmet Ledning-Organisation-Medbestämmande. I detta sammanhang kan också nämnas att arbetsmiljökommissionen i

betänkandet (SOU 1990:49) Arbete och hälsa menar att det är väsentligt att en omprioritering av forskningsmedlen äger rum så att forskning om arbetslivets villkor i termer av psyko-social arbetsmiljö, arbetsmiljöaspekter på jämställdhet mellan könen, arbetsorganisationsutveckling, kompetensutveckling och inflytande får en väsentligt större andel av resurserna. Kommissionen anser att det är en central forskningspolitisk fråga att slå vakt om sektorsforskningen inom arbetsmiljö- och arbetslivsområdena.

Utskottet konstaterar att de uppgifter som läggs på rådet i allt väsentligt motsvarar motionärernas önskemål. Motion A8 i här aktuell del (yrkande 1) är alltså tillgodosedd.

Arbetslivscentrum

När arbetslivscentrum inrättades år 1976 (prop. 1975/76:182, bet. AU46, rskr. 182) förutskickades att det skulle omfatta ca 35 forskare och därtill administrativ personal. Personalen vid arbetslivscentrum uppgår i dag till ca 90 personer, varav ca 30 är fast anställda forskare.

Verksamheten är indelad i fyra programområden varav ett omfattar den s.k. främjandeverksamheten dvs. information, seminarie- och konferensarrangemang, förlagsverksamhet m.m.

Verksamheten vid arbetslivscentrum har utretts vid flera tillfällen och senast av en av dåvarande chefen för arbetsmarknadsdepartementet i november 1989 tillkallad särskild utredare. I betänkandet (SOU 1990:54) Arbetslivsforskning — Inriktning, Organisation, Finansiering, konstaterar utredaren att arbetslivscentrum brottas med grundläggande svårigheter alltsedan det tillkommit. Detta beror främst på en alltför disparat målsättning för verksamheten. Han föreslår därför att arbetslivscentrum ombildas så att det blir ett renodlat forskningsorgan samt att utredningsverksamheten upphör. Utredaren diskuterar tre alternativa lösningar, nämligen dels att arbetslivscentrum läggs samman med arbetsmiljöinstitutet, dels att det integreras med universitetet eller tekniska högskolan i Stockholm, dels att arbetslivscentrum ombildas och kvarstår som självständig myndighet. Utredaren förordar det sistnämnda alternativet.

Arbetsmarknadsministern ansluter sig till utredarens bedömning att arbetslivscentrum bör omorganiseras till ett renodlat forskningsinstitut med en i huvudsak oförändrad inriktning på forskningsverksamheten. Hon framhåller att traditionellt utredningsarbete och den s.k. främjandeverksamheten bör på ett bättre och effektivare sätt kunna bedrivas av löntagarnas organisationer. Dessa organisationer får redan nu medel från arbetsmiljöfonden för bl.a. forskningsinitierande verksamhet.

En följd av den förordade omorganisationen är att antalet tjänster vid arbetslivscentrum måste reduceras. I propositionen anges att antalet fasta forskartjänster inte bör överstiga 25. Totalt bör ca 35 tillsvidaretjänster finnas på arbetslivscentrum. Till detta kommer projektanställda forskare och doktorandtjänster.

I fyra motioner yrkas — med olika motivering — avslag på den i propositionen föreslagna omorganisationen av arbetslivscentrum.

Börje Hörnlund m.fl. (c) förordar i motion A9 att en total översyn av forskningsorganisationen på arbetsmiljöområdet bör genomföras. I avvaktan på resultaten av den föreslagna översynen bör enligt motionärerna den i propositionen föreslagna omorganisationen av arbetslivscentrum inte genomföras.

I motion A15 föreslår Elver Jonsson m.fl. (fp) att propositionens förslag till omorganisation skall avslås. Motionärerna förordar att arbetslivscentrum skall inordnas i universitet eller högskola. De understryker vikten av att en sådan integration genomförs på sådant sätt att nära samband skapas mellan verksamheten vid arbetslivscentrum, arbetslivsforskningen och verksamheten vid universitetets/högskolans institutioner och fakulteter.

Sonja Rembo m.fl. (m) föreslår i motion A11 att arbetslivscentrum skall läggas ner. De resurser som arbetslivscentrum nu erhåller från arbetsmiljöfonden bör lämnas till de universitet och högskolor som har forskningskompetens inom området.

Maggi Mikaelsson och Karl-Erik Persson (båda v) avvisar i motion A12 förslaget att omorganisera arbetslivscentrum till ett renodlat forskningsinstitut. De fruktar att en kraftig nedskärning av antalet tjänster kommer att medföra att kvinnoforskningen och informationsverksamheten får minskade resurser.

Utskottet konstaterar att motionärerna har helt olika syn på och förslag till arbetslivsforskningens organisation framöver.

Den totala översyn av forskningsorganisationen på arbetsmiljöområdet som föreslås i motion A9 tar främst sikte på forskningen på arbetslivsområdet. Motionärerna anger som riktlinjer för översynsarbetet att arbetslivsforskningen bör knytas till universiteten. Vidare bör forskningsorganen få möjligheter att utveckla kontakter med olika miljöorganisationer för att få del av deras erfarenheter och kunskaper.

Arbetslivsforskningen såväl vid arbetslivscentrum som vid arbetsmiljöinstitutet har — som utskottet redovisat i det föregående — nyligen varit föremål för utredning. Arbetsmiljökommissionen har tagit upp vissa forsknings- och utbildningsfrågor på arbetsmiljöområdet. Enligt utskottets mening är ytterligare en översyn av arbetsmiljöforskningen inte påkallad. Utskottet avstyrker således motion A9 i här aktuell del (yrkande 2).

I motion A15 föreslås att arbetslivscentrum skall integreras i universitetet eller högskolor som en självständig institution. Förslaget i motion A11 innebär att de medel som nu anslås till arbetsmiljöinstitutet skall fördelas på olika universitet och högskolor.

I sitt ställningstagande till olika organisationsformer framhåller utredaren att ett principiellt viktigt övervägande som regeringen har att ta ställning till gäller avvägningen mellan behovet av att koncentrera resurser till ett fristående sektorsinstitut och därigenom vinna koncentration och prioriteringsmöjligheter och behovet att sprida de tillgängliga resurserna och därigenom bredda underlaget och intresset för dessa forskningsfrågor. Han konstaterar också att arbetslivscentrums

ursprungliga roll som ett centrum för samhällsvetenskapligt orienterad forskning om inflytande och medbestämmande fortfarande är höggradigt aktuell.

Med anledning av förslaget i motion A11 vill utskottet peka på att enligt arbetsmiljökommissionen är utbyggnaden av och intresset för arbetsmiljö- och arbetslivsfrågor vid universitet och högskolor inte tillfredsställande mot bakgrund av frågornas vikt. Det är också viktigt säger kommissionen att i fortsättningen bereda arbetsmarknadens parter möjlighet att påverka forskningsinriktningen och delta i utvecklingen av forskningsprogram och den arbetsplatsinriktade forskningsverksamheten. Kommissionen anser att det är en central forskningspolitisk fråga att slå vakt om sektorsforskningen inom detta område.

Med hänvisning till vad som anförts avstyrker utskottet motionerna A11 yrkande 2 och A15 yrkande 2.

Förslaget i motion A12 innebär i sak att den nuvarande organisationen och verksamheten av arbetslivscentrum inte skall förändras. Som utskottet redovisat i det föregående har arbetslivscentrum varit föremål för flera utredningar. Omfattningen och inriktningen av arbetslivscentrums verksamhet samt dess ledningsstruktur och organisation har kritiserats. I det i det föregående nämnda betänkandet konstateras att arbetslivscentrums problem främst beror på att centret har en alltför vidsträckt uppgift och målsättning genom sin karaktär av både forsknings- och utredningsorgan. Genom att bl.a. forskning och utredningsarbete har förts samman har utredningsarbetet kommit att ta resurser från forskningen.

Utskottet finner att vägande skäl har förts fram för att arbetslivscentrums nuvarande organisation inte bör bibehållas och att genomgripande förändring av arbetslivscentrum nu bör komma till stånd. Utskottets ställningstagande i det föregående innebär att förslaget i propositionen om att arbetslivscentrum skall omorganiseras till ett renodlat forskningsinstitut tillstyrks. Motionerna A9 yrkande 1, A11 yrkande 1, A12 och A15 yrkande 1 avstyrks.

Den i propositionen förordade omorganisationen av arbetslivscentrum innebär — som utskottet redovisat i det föregående — en kraftig minskning av antalet fasta tjänster. För att förbereda genomförandet av en ny organisation har regeringen i februari 1991 gett arbetslivscentrum i uppdrag att till den 15 maj 1991 komma in med ett fullständigt förslag till en ny organisation som skall gälla fr.o.m. den 1 juli 1992. Utgångspunkten för arbetet anges enligt följande.

Organisationen skall utformas så att den medger sådan flexibilitet att en snabb och smidig anpassning kan ske till nya och ändrade förhållanden inom arbetslivsforskningen. Organisationen bör utformas förutseendelöst i förhållande till nuvarande organisation.

Förslaget skall innefatta en ny ledningsstruktur där den vetenskapliga kompetensen skall utgöra en väsentlig del. Förslaget skall också omfatta hur samarbetet mellan arbetslivscentrum och högskolorna bör utformas. Bl.a. är det av stor betydelse att arbetslivscentrums vetenskapliga kompetens kommer högskolans forskarutbildning till godo.

I förslaget bör också beaktas hur forskningssamarbetet med arbetsmiljöinstitutet kan utvecklas för att underlätta möjligheterna till erfarenhets- och kunskapsutbyte.

Under senare år har arbetslivets villkor förändrats. För att upprätthålla arbetslivsforskningens samhällspolitiska relevans är det angeläget att det sker en utveckling och förnyelse av arbetslivscentrums forskningsinriktning. Mot bakgrund härav skall förslaget vidare innefatta en närmare precisering av verksamhetens inriktning.

Antalet fasta forskartjänster vid arbetslivscentrum får inte överstiga 25, och totalt bör medel för högst 35 fasta tjänster finnas vid arbetslivscentrum. Till detta kommer projektanställda forskare, forskningsassistenter och doktorander.

Slutligen skall redovisas vilka resurser som kommer att behövas samt de ekonomiska konsekvenserna härav.

Frågan om dimensioneringen av arbetslivscentrums organisation berörs av Stig Gustafsson m.fl. (s) i motion A10 dock utan att något formellt förslag framställs. Mot bakgrund av det nyssnämnda uttalandet i regeringsuppdraget att organisationen skall utformas så att den medger viss flexibilitet anser utskottet att det i propositionen uppgivna antalet om ca 35 tillsvidaretjänster får betecknas som en antalsmässig riktpunkt. Den slutliga dimensioneringen får avgöras efter den redovisning som arbetslivscentrum enligt regeringsuppdraget skall lämna om behovet av resurser i den nya organisationen. Motion A10 i här aktuell del bör inte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Anna Horn af Rantzien och Lars Norberg (mp) förordar i motion A8 att de båda forskningsorganen — arbetsmiljöinstitutet och arbetslivscentrum — närmare skall knytas till universitet och högskolor. Detta skall enligt motionärerna ske genom att forskare anställs för särskilda projekt.

De ovan redovisade riktlinjerna för omorganisationsarbetet tillgodoser, enligt utskottets mening, motionärernas önskemål i fråga om centrums verksamhet. När det gäller arbetsmiljöinstitutet vill utskottet erinra om att detta har nära anknytning till universitet och högskolor bl.a. genom att de professorer som är verksamma vid institutet är knutna till berörda fakulteter samt handleder forskarstuderande.

Med hänvisning till det anförda bör motion A8 i här aktuell del (yrkande 2) inte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Vissa forskningsfrågor m.m.

Vid arbetslivscentrum bedrivs i dag en omfattande kvinnoforskning. Forskningen som bedrivs i olika projekt är inriktad på kvinnor i arbetslivet, kvinnor i strukturomvandlingen och könsmässiga förändringar på arbetsplatsnivå.

I tre motioner uttrycks farhågor för att en omorganisation av arbetslivscentrum skall få till följd att kvinnoforskningen får minskade resurser.

Börje Hörnlund m.fl. (c) framhåller i motion A9 att den forskning om kvinnors arbete som bedrivs vid arbetslivscentrum inte får eftersättas eller brytas sönder. Motionärerna vill att riksdagen skall göra ett uttalande av denna innebörd. I motion A13 anför Maj-Inger Klingvall

m.fl. (s) att det är angeläget att behålla den inriktning och kompetens som finns vid arbetslivscentrum när det gäller kvinnoforskning. Barbro Westerholm (fp) anför i motion A14 — med hänvisning till förslaget i motion A15 — att det är viktigt att arbetslivscentrums resurser för kvinnoforskning förs över till något eller några av de centra för kvinnoforskning som finns vid olika universitet och högskolor.

I propositionen behandlas inriktningen av forskningsverksamheten och arbetsmarknadsministern påpekar att den framför allt varit inriktad på områden som rör inflytande- och medbestämmandefrågor, arbetsorganisation samt struktur- och arbetsmarknadsfrågor innefattande kvinnor i arbetslivet och arbetsrätt. Inom några av dessa områden bedriver också arbetsmiljöinstitutet forskning i första hand på det socialpsykologiska och arbetsorganisatoriska området.

Arbetsmarknadsministern framhåller att med den inriktning som arbetslivscentrums forskningsverksamhet har i dag och som även i huvudsak bör gälla i framtiden kommer det att bli allt viktigare att utveckla samarbetet med arbetsmiljöinstitutet inom de forskningsområden där båda instituten har verksamhet.

Utskottet delar helt motionärernas åsikt att det är viktigt att omorganisationen av arbetslivscentrum inte får medföra att den värdefulla forskning om kvinnors arbete och arbetsmiljö som bedrivs vid centret får minskade resurser. Denna forskning har ofta en tvärvetenskaplig ansats och bör därför inte splittras upp.

Med hänsyn till arbetsmarknadsministerns uttalande utgår utskottet från att den kvinnoforskning som nu bedrivs vid arbetslivscentrum fortsättningsvis kommer att bedrivas i oförändrad omfattning och tilldelas erforderliga resurser. Någon särskild åtgärd från riksdagens sida med anledning av motionerna A9 yrkande 3, A13 i här aktuell del och A14 är inte påkallad.

Stig Gustafsson m.fl. (s) anför i motion A10 att det är viktigt att den förändringsinriktade forskningen och den demokratiseringsinriktade arbetsrättsforskningen, som är en naturlig del av aktionsforskningen, inte kommer att drabbas av nedskärningen när arbetslivscentrum omorganiseras till ett "renodlat forskningsinstitut" och att parternas ansvar för arbetsrättsforskningen och arbetslivscentrum inte minskas.

Med hänsyn till arbetsmarknadsministerns i det föregående redovisade ställningstagandet i fråga om arbetslivscentrums forskningsverksamhet anser utskottet att motionen i här aktuell del inte påkallar någon riksdagens åtgärd.

Arbetslivscentrums bibliotek har till uppgift att vara ett centralt bibliotek på arbetslivsområdet med tonvikt på demokratiseringsfrågor. Biblioteket har i dag något mer än tre helårstjänster.

Maj-Inger Klingvall m.fl. (s) framhåller i motion A13 att bibliotekets ställning som specialbibliotek för arbetslivsforskningen gör det motiverat att biblioteket ges resurser utöver den ram som beräknas för

centrets verksamhet. Vidare bör biblioteket ges en självständigare ställning inom arbetslivscentrum. Motionärerna vill att riksdagen skall göra ett uttalande av denna innebörd.

Arbetslivscentrums bibliotek har som motionärerna påpekar en viktig roll som specialbibliotek för arbetslivsforskning. Utskottet är väl medvetet om att en väl fungerande biblioteksservice är av stor betydelse för forskningen. Utskottet utgår därför från att arbetslivscentrum i sina överväganden rörande förslag till ny organisation tar upp frågan om bibliotekets ställning och roll. Något särskilt uttalande från riksdagens sida är inte påkallat. Motion A13 i här aktuell del avstyrks alltså.

MBL-medlen

I samband med 1976 års medbestämmandereform bestämdes att staten skulle finansiera utbildning och information om reformen riktad till arbetsgivar- och arbetstagarorganisationerna och deras medlemmar. Finansieringen skedde de första åren över statsbudgeten. Sedan år 1981 bekostas utbildningen och informationen av medel från arbetsmiljöfonden, som i sin tur byggs upp av medel från arbetarskyddsavgiften. Av fondmedlen avsätts sedan år 1981 30 % till utbildning och information om MBL. Som exempel kan här nämnas att arbetsmiljöfondens kostnader under budgetåret 1988/89 uppgick till totalt 650 milj.kr., varav 196 milj.kr. belöpte på information och utbildning om MBL.

Beslutet om särskilda resurser till utbildning och information om MBL fattades när lagen infördes och har sålunda funnits under lång tid. Arbetsmarknadsministern anser att det finns mycket som talar för att behovet av information och utbildning kring medbestämmandefrågor inte har minskat, men att det har förändrats till sin karaktär. I propositionen anförts bl.a. följande.

Medbestämmandefrågorna har kommit in i en ny fas, där det inte så mycket handlar om att lära sig lagens innehåll utan snarare hur lagens intentioner skall komma till praktiskt uttryck i ett förändringsarbete ute på arbetsplatserna. Medlens användning bör därför utvidgas till att gälla också sådan utbildning och information som mer allmänt har med arbetets förnyelse att göra som t.ex. inflytandefrågor i samband med arbetsorganisatoriska och tekniska förändringar, frågor om jämställdhet samt frågor om lärande i arbetet. Samspelet mellan arbetsmiljön och utvecklingsfrågor av detta slag bör beaktas. Slutligen bör medlen kunna användas också för olika försöksverksamheter inom de nämnda utvecklingsområdena.

Arbetsmarknadsministern menar att det finns starka skäl för att de s.k. MBL-medlen får en mer flexibel användning som bättre svarar mot behoven på lokal nivå. Det är vidare viktigt, säger hon, att arbetsmiljöfonden kontinuerligt följer upp och utvärderar medlens användning.

Sonja Rembo m.fl. (m) yrkar i motion A11 att regeringens förslag om de s.k. MBL-medlen skall avslås. Ett likartat yrkande av Elver Jonsson m.fl. (fp) finns i motion A15. I båda motionerna föreslås också att arbetsmiljöfondens finansiering av information kring medbestämmandelagen bör upphöra.

Utskottet anser att den i propositionen föreslagna utvidgningen av användningsområdet för de särskilda s.k. MBL-medlen är väl avvägd. Utskottet tillstyrker alltså förslaget i propositionen och avstyrker motionerna i här aktuella delar.

Utskottets ställningstagande innebär att motionsförslagen i vad avser finansieringen av information om MBL avstyrks.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *arbetsmiljöfonden*
att riksdagen godkänner vad i proposition 1990/91:69 anförts om arbetsmiljöfonden,
2. beträffande *arbetsmiljöfondens vetenskapliga råd*
att riksdagen avslår motion 1990/91:A8 yrkande 1,
3. beträffande *översyn av forskningsorganisationen på arbetsmiljöområdet*
att riksdagen avslår motion 1990/91:A9 yrkande 2,
res. 1 (c)
4. beträffande *överförande av arbetslivscentrums resurser till universitet/högskolor*
att riksdagen avslår motion 1990/91:A11 yrkande 2,
res. 2 (m)
5. beträffande *inordnande av arbetslivscentrum i universitet/högskolor*
att riksdagen avslår motion 1990/91:A15 yrkande 2,
res. 3 (fp)
6. beträffande *omorganisation av arbetslivscentrum*
att riksdagen med bifall till proposition 1990/91:69 och med avslag på motionerna 1990/91:A9 yrkande 1, 1990/91:A11 yrkande 1, 1990/91:A12 och 1990/91:A15 yrkande 1 godkänner vad i propositionen anförts om omorganisation av arbetslivscentrum,
res. 4 (c) - villk. 1
res. 5 (m) - villk. 2
res. 6 (fp) - villk. 3
7. beträffande *ram för verksamheten vid arbetslivscentrum*
att riksdagen avslår motion 1990/91:A10 i motsvarande del,
8. beträffande *arbetslivsforskningens anknytning till universitet och högskolor*
att riksdagen avslår motion 1990/91:A8 yrkande 2,
9. beträffande *kvinnoforskningen vid arbetslivscentrum*
att riksdagen avslår motionerna 1990/91:A9 yrkande 3, 1990/91:A13 i motsvarande del och 1990/91:A14,
10. beträffande *forskningsinriktning vid arbetslivscentrum*
att riksdagen avslår motion 1990/91:A10 i motsvarande del,
11. beträffande *arbetslivscentrums bibliotek*
att riksdagen avslår motion 1990/91:A13 i motsvarande del,
12. beträffande *MBL-medlen*
att riksdagen med bifall till proposition 1990/91:69 och med

avslag på motionerna 1990/91:A11 yrkandena 3 och 4 samt 1990/91:A15 yrkandena 3 och 4 godkänner vad som anförts i propositionen om de s.k. MBL-medlen.

res. 7 (m, fp, c)

1990/91:AU16

Stockholm den 5 mars 1991

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

Lars Ulander

Närvarande: Lars Ulander (s), Elver Jonsson (fp), Kjell Nilsson (s), Lahja Exner (s), Börje Hörnlund (c), Gustav Persson (s), Anders G Högmark (m), Sten Östlund (s), Bo Nilsson (s), Monica Öhman (s), Mona Saint Cyr (m), Charlotte Branting (fp), Kersti Johansson (c), Karl-Erik Persson (v), Anna Horn af Rantzien (mp) Eivor Husing (s) och Erik Holmkvist (m).

Reservationer

1. Översyn av forskningsorganisationen på arbetsmiljöområdet (mom. 3)

Börje Hörnlund och Kersti Johansson (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 6 börjar med "Arbetslivsforskningen såväl" och slutar med "(yrkande 2)" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning att en genomgripande förändring av forskningsorganisationen på arbetslivsområdet bör komma till stånd. Härför krävs dock som motionärerna framhåller att hela den nuvarande forskningsorganisationen ses över. I detta sammanhang vill utskottet framhålla vikten av att det skapas förutsättningar för ett nära samarbete mellan forskningsorganen på området och olika miljöorganisationer. Vad utskottet anført bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande översyn av forskningsorganisationen på arbetsmiljöområdet

att riksdagen med anledning av motion 1990/91:A9 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anført,

2. Överförande av arbetslivscentrums resurser till universitet/högskolor (mom. 4)

1990/91:AU16

Anders G Högmark, Mona Saint Cyr och Erik Holmkvist (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 6 börjar med "Med anledning" och på s. 7 slutar med "yrkande 2" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser i likhet med vad som föreslås i motion A11 att arbetslivscentrum skall avvecklas. De resurser som nu via arbetsmiljöfonden ställs till arbetslivscentrums förfogande bör fördelas till de universitet och högskolor som har forskningskompetens på området. Utskottet vill påpeka att detta är ett alternativ som flera remissinstanser i yttranden över utredningsförslaget har förordat. Vad utskottet anfört bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

4. *beträffande överförande av arbetslivscentrums resurser till universitet/högskolor*

att riksdagen med anledning av motion 1990/91:A11 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

3. Inordnande av arbetslivscentrum i universitet/högskolor (mom. 5)

Elver Jonsson och Charlotte Branting (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 6 börjar med "Med anledning" och på s. 7 slutar med "yrkande 2" bort ha följande lydelse:

I enlighet med vad som förordas i motion A15 bör arbetslivscentrum inordnas i universitet eller högskola. Vid omorganisationen är det enligt utskottets mening viktigt att det skapas ett nära samband mellan arbetslivsforskningen och den forskning som bedrivs vid universitet/högskolan. Vad utskottet anfört bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

5. *beträffande inordnande av arbetslivscentrum i universitet/högskolor*

att riksdagen med anledning av motion 1990/91:A15 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

4. Omorganisation av arbetslivscentrum (mom. 6)

1990/91:AU16

Under förutsättning av bifall till reservation 1

Börje Hörnlund och Kersti Johansson (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 7 börjar med "Utskottet finner" och slutar med "yrkande 1 avstyrks" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening har vägande skäl anförts för att en samlad översyn av den nuvarande forskningsorganisationen på arbetslivsområdet bör komma till stånd. I avvaktan på resultatet av denna översyn bör den i propositionen föreslagna omorganisationen av arbetslivscentrum inte genomföras. Utskottets ställningstagande innebär att motion A9 i här aktuell del tillstyrks samt att motionerna A11 yrkande 1, A12 och A15 yrkande 1 avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 6 bort ha följande lydelse:

6. beträffande *omorganisation av arbetslivscentrum*

att riksdagen med bifall till motion 1990/91:A9 yrkande 1 samt med avslag på proposition 1990/91:69 och motionerna 1990/91:A11 yrkande 1, 1990/91:A12 och 1990/91:A15 yrkande 1 godkänner vad utskottet anført,

5. Omorganisation av arbetslivscentrum (mom. 6)

Under förutsättning av bifall till reservation 2

Anders G Högmark, Mona Saint Cyr och Erik Holmkvist (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 7 börjar med "Utskottet finner" och slutar med "yrkande 1 avstyrks" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening har vägande skäl anförts för att arbetslivscentrum bör läggas ned och att de resurser som arbetslivscentrum nu disponerar förs över till arbetslivsforskningen vid universitet och högskolor. Utskottets ställningstagande innebär att förslaget i motion A11 yrkande 1 tillstyrks.

dels att utskottets hemställan under 6 bort ha följande lydelse:

6. beträffande *omorganisation av arbetslivscentrum*

att riksdagen med bifall till motion 1990/91:A11 yrkande 1 samt med avslag på proposition 1990/91:69 och motionerna 1990/91:A9 yrkande 1, 1990/91:A12 och 1990/91:A15 yrkande 1 godkänner vad utskottet anført,

Under förutsättning av bifall till reservation 3

Elver Jonsson och Charlotte Branting (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 7 börjar med "Utskottet finner" och slutar med "yrkande 1 avstyrks" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening har vägande skäl anförts för att en genomgripande förändring av arbetslivscentrums organisation bör komma till stånd. Utskottets ställningstagande i det föregående innebär att arbetslivscentrum bör inordnas i universitet eller högskola.

dels att utskottets hemställan under 6 bort ha följande lydelse:

6. beträffande *omorganisation av arbetslivscentrum*

att riksdagen med bifall till motion 1990/91:A15 yrkande 1 samt med avslag på proposition 1990/91:69 och motionerna 1990/91:A9 yrkande 1, 1990/91:A11 yrkande 1 och 1990/91:A12 godkänner vad utskottet anför,

7. MBL-medlen (mom. 12)

Elver Jonsson (fp), Börje Hörnlund (c), Anders G Högmark (m), Mona Saint Cyr (m), Charlotte Branting (fp), Kersti Johansson (c) och Erik Holmkvist (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 10 börjar med "Utskottet anser" och slutar med "MBL avstyrks" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar den uppfattning som kommer till uttryck i motionerna A11 och A15 nämligen att det bör åligga parterna på arbetsmarknaden att med egna medel svara för utbildning och information om MBL. Utskottets ställningstagande innebär att förslaget i propositionen om en utvidgning av MBL-medlens användning avstyrks. Motionerna A11 och A15 i här aktuella delar tillstyrks alltså.

dels att utskottets hemställan under 12 bort ha följande lydelse:

12. beträffande *MBL-medlen*

att riksdagen med bifall till motionerna 1990/91:A11 yrkandena 3 och 4 och 1990/91:A15 yrkandena 3 och 4 samt med avslag på proposition 1990/91:69 godkänner vad utskottet anför.

Kvinnoforskningen vid arbetslivscentrum (mom. 9)

Elver Jonsson (fp), Anders G Högmark (m), Mona Saint Cyr (m)
Charlotte Branting (fp) och Erik Holmkvist (m) anför:

Vi har i det föregående förordat att nuvarande forskningsresurser vid arbetslivscentrum skall föras till universitet/högskola.

Vi vill dock understryka vikten av att den kompetens och det kunnande i fråga om kvinnoforskning som byggts upp vid arbetslivscentrum tas till vara vid en kommande omorganisation.